

Correlatius en Esperanto

Vikipedia

Introducció

Els *correlatius* són un paradigma de *pro-formes* en Esperanto, usades per a preguntar i respondre les preguntes *què, on, quan, per què, qui, de qui, com, quant* i *de quin tipus*. Es construeixen a partir de dos conjunts d'elements, de forma que els correlatius amb significats similars tenen formes similars: hi ha nou terminacions corresponents a les nou preguntes plantejades, i cinc elements inicials que indiquen les funcions de pregunta, resposta, negació, inclusió i indefinició respecte aquestes nou preguntes. Així, aprenent aquests 14 elements el parlant adquireix un paradigma de 45 adverbis i pronoms.

Els correlatius van ser introduïts per Zamenhoff ja en les primeres versions de l'Esperanto [1, 2].

Formes

Com hem mencionat a la Introducció, els correlatius tenen una estructura lògica interna, de manera que la relació entre paraules del mateix tipus, com ara:

- sempre, mai i llavors

és la mateixa que hi ha entre:

- tots, cap i aquell

La Taula 1 conté totes les formes dels correlatius i la seva traducció al català. Es pot observar com existeix una gran similaritat entre aquesta taula i la taula equivalent en rus [3].

Ús

Els diversos correlatius pertànyen a les categories gramaticals de pronom, adjectiu o adverbi, segons la seva semàntica.

Pel que fa al seu ús, en la majoria de casos actuen com la resta d'elements de la seva categoria:

- (1) Mi volas tia aŭtomobilo .
Vull així cotxe .
Vull un cotxe així.

	ĉi- <i>Tot</i>	i- <i>Algun</i>	ki- <i>Quin</i>	neni- <i>Cap</i>	ti- <i>Aquest</i>
-a <i>Qualitat</i>	ĉia	ia	kia	nenia	tia
-al <i>Causa</i>	ĉial	ial	kial	nenial	tial
-am <i>Temps</i>	ĉiam	iam	kiam	neniam	tiam
-e <i>Lloc</i>	ĉie	ie	kie	nenie	tie
-el <i>Manera</i>	ĉiel	iel	kiel	neniel	tiel
-es <i>Pertinença</i>	ĉies	ies	kies	nenies	ties
-o <i>Objecte</i>	ĉio	io	kio	nenio	tio
-om <i>Quantitat</i>	ĉiom	iom	kiom	neniom	tiom
-u <i>Persona</i>	ĉiu	iu	kiu	neniu	tiu

Taula 1: Taula dels Correlatius

- (2) La kurso finos iam .
 El curs acabarà en algun moment .
El curs acabarà en algun moment.

Tanmateix, els correlatius en **ki-** presenten una doble funció gramatical:

1. Interrogativa:

- (3) Kie estas la hundo ?
 On és el gos ?
On és el gos?

2. Relativa:

- (4) La domo , kie loĝas la hundo , estas ruĝa .
 La casa on viu el gos és roja .
La casa on viu el gos és roja

Es pot veure l'anàlisi gramatical de la darrera oració a la Figura 1.

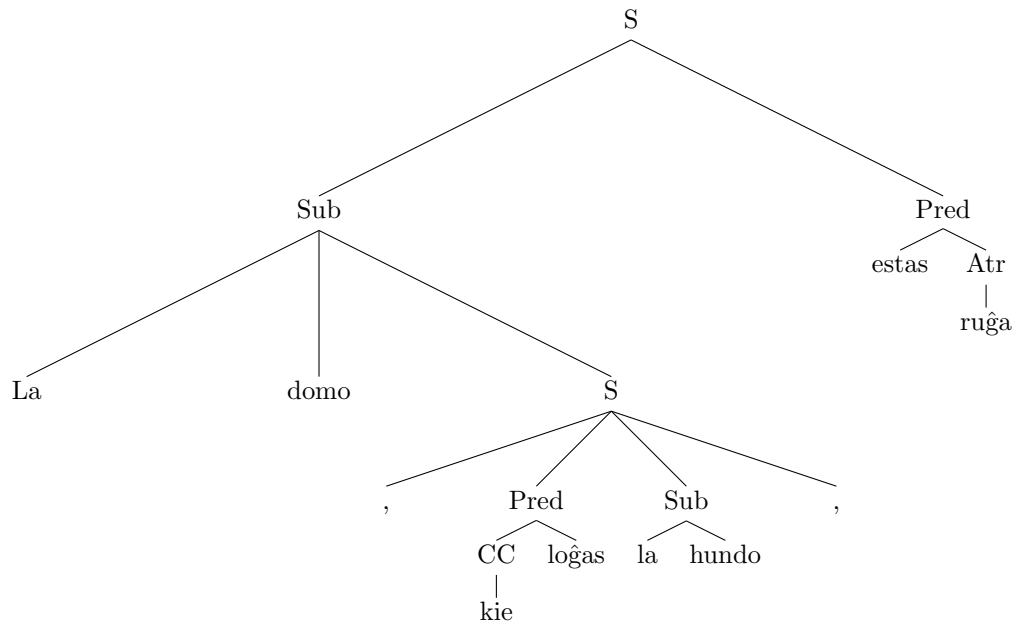

Figura 1: Anàlisi de l'exemple (4)

Referències

- [1] Ludwik Zamenhof. *Unua Libro*. Kelter-Nowolipie, Warsaw, 1887.
- [2] Ludwik Zamenhof. *Fundamento de Esperanto*. Kelter-Nowolipie, Warsaw, 1905.
- [3] Alan Timberlake. *A Reference Grammar of Russian*. Cambridge University Press, 2004.